

Krisztusra tekintve

Joseph Ratzinger bíboros elmélkedésének szerkesztett változata, amely 1997. március 5-én (nagyböjt 3. szerdáján) a Lateráni bazilikában hangzott el.

A 2000. év nagy megemlékezésére való felkészülés első évében járunk. A Szentatya *Tertio millennio adveniente* kezdetű apostoli levelében lényegében úgy határozta meg a jubileumot, mint emlékezésünk megújítását és megtisztítását. Így lesz a jubileum előkészület a jövőre és az idő kitárulása az Örökkévalóságra. Az idő és az emlékezés összetartozik. Az időt mint a minden elmúlást átfogó valóságot mi csak az emlékezéssel tudjuk észlelni. Az emlékezésben a múlt jelenné válik. Hogy a jelen mit jelent számunkra, az az emlékezetünktől függ, mely az idő kisebb-nagyobb egységeit úgy ragadja meg, mint saját jelenemet; összefűzi a mi időnké, s így tesz képessé arra, hogy tervezzük a jövőt, s a jövőre ható döntéseket tudjunk hozni. Az ember jövőbeli képességei attól függnek, milyen gyökerei vannak: hogyan hordozza a múltját, és a cselekvésnek és ítéletalkotásnak milyen mércéit képes belőle megalkotni. Az emlékezést megmérgezheti a gyűlölet, csalódás, hamis remény, begyökerezett hazugság. Ilyen körülmények között nem növekedhet jó jövő. Az emlékezés lehet felületes, rövidlátó, s lehet nyitott a hazugság és a kísértés irányában, amelyek ugyancsak veszélyeztetik a jövőt.

Krisztus: a „Logosz”

Ezért van szükségünk újra meg újra az emlékezés megtisztítására. E jubileumnak alkalmat kell szolgáltatnia arra, hogy újra megvizsgáljuk azt a titokzatos kezdetet, amely oly erősen meghatározta a történelmet, hogy „a kezdetnek” tekintjük, amelyből élünk, és a célnak, amely felé tartunk. Krisztusban mint kezdetben hinni nem azt jelenti ugyanis, hogy minden lényeges dolog múlt időben létezik. A gondolat, hogy a kereszténység a múlt vallása, számára csak a múlt irányadó, s minden rákövetkező időszakot a múlt bilincsébe kell verni — hamis kinyilatkoztatás-fogalomból, és annak a régmúlt időkből történt lezárásából született. Ez egyre inkább a kereszténység elhagyását vonja maga után. Ha a kinyilatkoztatást úgy fogjuk föl, mint természetfölötti közlések összességét, amelyek Jézus nyilvános tevékenysége idejében történtek, s az apostolok halálával véglegesen lezárultak, akkor a hitet múltban emelt gondolatépítményhez való kötődésként kell értelmezni. De a kinyilatkoztatásnak e történeti és intellektuális fogalma, amely az újkorban lassan kialakult, teljesen téves. A kinyilatkoztatás ugyanis nem mondatok összessége — a kinyilatkoztatás maga Krisztus: „Ő a Logosz, a mindent magában foglaló szó, akiben Isten kinyilvánítja önmagát, és ezért mi Isten Fiának nevezzük Őt. Ez az egyetlen Logosz természetesen szavakban közölte magát, amelyekben sajátos mivoltát mutatja meg nekünk. De »a Szó« mindig több, mint a »szavak«, és a szavakban soha nem merül ki.

Épp ellenkezőleg, a szavak részesülnek a Szó kimeríthetlenségéből, föltárulnak előtte, minden nemzedéket gazdagítja. Divina eloquia cum legente crescunt (Az isteni kijelentések az olvasóval együtt növekednek) — mondja Nagy Szent Gergely (CCC 94). Ebből értjük meg annak a krisztológiának és kinyilatkoztatás-gondolatnak a feszültségét, amelyet János evangéliuma tartalmaz: „Még sok mondanivalóm volna, de nem vagytok hozzá elég erősek. Amikor azonban eljön Ő, az igazság Lelke, bevezet titeket a teljes igazságba. Nem magától fog beszélni, hanem azt mondja el, amit hall és hirdetni fogja nektek a jövődőt” (6,12). János elsőként dolgozta ki evangéliumában az emlékezés teológiáját: az emlékezet nem csupán információk raktára, sokkal több annál. Amikor ugyanis az emlékezetben őrzött régi találkozik az újjal, a múlt is megvilágosodik. Ugyanaz marad és mégis növekszik. A szavakban egyre inkább fölfedezzük a Szót, s így a mindig azonos kinyilatkoztatás nemzedékről nemzedékre jobban föltárul. Isten Krisztusban Fiát, önmagát, egész Szavát nekünk adta. Többet nem tudott nekünk ajándékozni. Ebben az értelemben a kinyilatkoztatás le van zárva. Mivel azonban ez a Szó maga Isten, és az összes szó a Szóra utal, ezért soha nem csak múlt, hanem mindig jelen és jövő, egyidejűleg életünk belegyökerezése az örökkévalóságba és kitárulása feléje — a halálnál erősebb igazi élet bizonyossága. Ezért Krisztus az Elérkezett és az Eljövendő egyszerre. Ezért hiszünk mi a már eljött Megváltóban, s ugyanakkor várunk rá: Maranatha!

A nagy Jubileumra való készület tehát egyrészt nem azt jelenti, hogy egy korforduló illúzióiba kapaszkodunk vagy katasztrófától rettegünk; másrészt azonban azt sem jelenti, hogy úgy ünnepeljük a múltat, ahogy a nagy emlékünnepeken szokás. A jubileum kapcsolatban áll az idő mindhárom dimenziójával és az örökkévalóságba vetett reménnyel is.

Jézus megkísértésének története mint Jézus alakjának tükre

Egy szentírási szövegen keresztül szeretném bemutatni Jézus Krisztus alakját. Azt a szöveget választottam, amelyet az őskereszténység óta nagybőjt elején olvasunk, s amely mélységes titkával újra meg újra megérint: Jézus megkísértésének történetét, amelyet az ősi liturgikus hagyományt követve Szent Máté változatában (4,1-11) teszünk elmélkedés tárgyává.

A megkísértés története Jézus keresztségének elbeszélését követi, amelyben a halál és föltámadás, a bűn és megváltás, a bűn és megbocsátás misztériuma előképszerűen megjelenik: Jézus alámerül a Jordán vizébe. A folyóba való alámerülés a halál szimbolikus előképe. Egy régi életet eltemetnek, hogy ezáltal az új föltámadjon. Mivel Jézus büntelen, nincs eltemetendő régi élete, azért

a keresztség fölvétele a kereszt elővételezése, belépés a mi sorunkba, a mi bűneink és halálunk vállalása. Abban a pillanatban, amikor kiemelkedik a vízből, megnyílik az ég, és onnan hallatszik a hang, amellyel az Atya a Fiának vallja Őt. A megnyílt ég annak jele, hogy ez az alászállás a mi éjszakánkba az új napot nyitja meg, s a Fiú azonosulása velünk áttöri az Isten és az ember közötti falat: ezek után Isten már nem a megközelíthetetlen: a halálban és bűneink mélyén Isten megkeres, és újra a világosságra visz minket. Így Jézus keresztsége egész életének és halálának drámáját elővételezi és magyarázza.

A megkísértés mint elővételezés

Hasonlóképpen a megkísértés története is elővételezés, Isten és az ember misztériumának, Jézus Krisztus misztériumának tükré. Benne Jézus folytatja azt az alászállást, amelyet megtestesülése pillanatában kezdett meg, a keresztségben nyilvánossá tett, s mely Őt a kereszten és a síron át a *seol*ba, a holtak birodalmába fogja vezetni. Egyúttal megnyitja és lehetővé teszi az ember föl-emelkedését a mélyből. Jézus böjtjének negyven napja a pusztában először arra a negyven napra emlékeztet, amit Mózes töltött böjtölve a Sínai-hegyen, mielőtt Isten szavát, a szövetség szent tábláit megkapta. Arra a rabbinista elbeszélésre is emlékeztethet, amely szerint Ábrahám, miközben úton volt a Hóreb felé, negyven nap és negyven éjjel sem ételt, sem italt nem vett magához, hanem az őt kísérő angyal tekintete és beszéde táplálta. Továbbá Izrael pusztában töltött negyven esztendejét idézi, amely megpróbáltatásának és Isten különleges közelségének ideje volt. Az egyházatyák a negyvenes számban az emberi idő szám-szimbólumát látták, s így Jézus negyven napját a pusztában minden emberi történelem képének, valamint Adám megkísértésének tekintették: a Zsidó levél nyomatékosan hangsúlyozza, hogy Jézus hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, de nem vétkezett (4,15; vö. 2,18). A megkísértettség lényeges része Krisztus emberiségének, alászállásának.

A kísértések visszatérése

A kísértések Jézus életének egyes időszakaiban rendszeresen visszatérnek. A kenyérszaporítás után Jézus látja, hogy a tömeg királlyá akarja tenni, és fölmegegy egyedül a hegyre (Jn 6,15). Hasonlóképpen kitér a kísértések elől, amelyekkel csodát kérnek tőle, és akadályozni akarják az igehirdetésben, ami sajátos küldetése (vö. Mk 1,35-39). Amikor Péter, miután megvallotta Jézus istenfiúságát, vissza akarja tartani a szenvedés útjától, az Úr ugyanazt mondja neki, amit itt a megkísértés történetének csúcs- és zárópontján hallunk: „Távozz tőlem Sátán!” (Mk 8,33). Így a megkísértés története Jézus egész küzdelmét összefoglalja: megbízatásának lényegéről van szó, ugyanakkor teljesen általánosságban az emberi élet helyes rendjéről, az emberi lét útjáról, a történelem útjáról is.

Lássuk a kísértéseket egyenként. Negyven napos böjt után Jézus megéhezik. A test elemi táplálékszükséglete lesz a kísértés támadási pontja. Itt azonban még valami más is rejtőzik. A két első kísértés így kezdődik: „Ha Isten Fia vagy...” E szavakat újra halljuk a Golgotán, amikor a kereszten függő Jézust gúnyolják: „Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről” (Mt 27,40). Fölmagasztalás ez, de kihívás is. Krisztusnak kívánságuk szerint bizonyítékot kellene szolgáltatnia, hogy higgyenek neki. Ez a bizonyítékkövetelés végigvonul Jézus egész élettörténetén, mert újra meg újra szemére vetik, hogy nem eléggé igazolja magát. Végre meg kellene tennie a nagy csodát, hogy minden kétértelműséget és ellentmondást eloszlasson, s mindenki számára vitathatatlaná tegye, ki és mi Ő, vagy mi nem.

Az istenbizonyíték, amit a kísértő az első kísértésnél javasol, az, hogy a köveket változtassa kenyérré. Első pillantásra magának Jézusnak az éhségéről van szó — így látta Lukács: „Mondd ennek a kőnek, hogy váljon kenyérré” (4,3). Máté azonban a kísértést tágabban érti, úgy, ahogy az Jézusra földi életében és az egész történelemben végig újra meg újra irányult és irányulni fog. Mi lehet tragikusabb, mi mondhatna jobban ellent egy jóságos Istenbe és az emberek Megváltójába vetett hitnek, mint az emberiség éhezése? Vajon a Megváltó első bizonyosságának a világ előtt és a világ számára nem annak kell-e lennie, hogy kenyeret ad és megszüntet minden éhezést? A pusztai vándorlás idején Isten égi kenyérrel, mannával táplálta Izrael népét. Úgy hitték, hogy ez a messiási idő képe: vajon a világ Megváltójának nem azzal kellene-e igazolnia magát, hogy mindenkinek enni ad?

**További
kenyér-történetek**

Jézus válaszát egyedül a megkísértés történetéből nem lehet megérteni. Jézus életében ugyanis még két további nagy kenyér-történet szerepel. Az egyik azoknak az ezreknek szóló kenyérszaporítás, akik az Urat a magányban követték. Miért teszi meg most azt, amit korábban mint kísértést utasított vissza? Az emberek azért jöttek, hogy Isten szavát hallják, s ezért mindent félretettek. És épp emiatt — mint olyan emberek, akiknek szíve megnyílt Isten és egymás felé — helyesen fogadhatják a kenyeret. E kenyércsodához hozzátartozik tehát három dolog: az első, hogy Istennek, az Ő szavának és az Ő akarata szerinti életnek a keresése előzte meg; a második, hogy a kenyér Istentől való; s végül a csoda lényeges eleme a kölcsönös készség a megosztásra. Az Istenre való hallgatás Istennel való életté válik, és a hitből a szeretetre, a másik fölfedezésére vezet. Jézus nem közömbös az emberek éhsége, testi szükséglete iránt, de helyes összefüggésbe állítja és megadja annak helyes rendjét.

Így a második kenyér-történet előre mutat a harmadikra és előkészíti azt: az utolsó vacsorát, amely az egyház Eucharisztiaja és Jézus maradandó kenyér-csodája lett. Jézus maga vált a meghalt

búzaszemmé, mely bő termést hoz (Jn 12,24). Ő maga lett kenyérre számunkra, és ez a kenyérszaporítás kimeríthetetlenül folytatódik az idők végezetéig. Így most megértjük Jézus szavát, amelyet az Ószövetségből vesz, hogy visszautasítsa a kísértőt: „Nemcsak kenyérről él az ember, hanem minden szóval, amely Isten szájából való” (Mt 4,4). A nemzeti szocialisták által kivégzett német jezsuitának, Alfred Delpnek van egy ide vonatkozó mondata: „A kenyér fontos, a szabadság fontosabb, de a legfontosabb az állandó imádás”. Ahol a javaknak ezt a rendjét nem tartják tiszteletben, ott nincs többé igazságosság, ott többé nem a szenvedő emberekről gondoskodnak. Ahol Istent másodlagos dolognak tekintik, akit néha vagy állandóan mellőzni lehet fontosabb dolgok miatt, ott épp ezek a fontosabbnak vélt dolgok futnak zátonyra. Természetesen föltehetjük a kérdést, hogy Isten miért nem olyan világot alkotott, melyben jelenléte nyilvánvaló lenne; Krisztus miért nem hagyta maga után jelenlétének más, mindenki számára ellenállhatatlanul tapasztalható ragyogását? Ez az Isten és az ember misztériuma, amelyen nem tudnak áthatolni. Mi ebben a világban élünk, amelyben Isten nem a megragadható evidencia, hanem csak a szív útrakelésével, „Egyiptomból” való „kivonulásával” kereshető és található meg.

A második kísértés — próbára tenni Istent?

E kísértésben az ördög a Szentírást idézi, hogy Jézust törbe csalja. A 90. zsoltárt, amelynek 11. verse a hívő ember Istentől kapott oltalmáról beszél: „Angyalainak parancsolt felőled az Isten, hogy őrizzenek téged minden utadon. Kezüknél hordoznak téged, hogy kőbe ne üssed lábadat”. E szavak még súlyosabbá válnak azáltal, hogy a szent városban, a szent helyen hangzanak el. Az idézett zsoltár ugyanis valóban a templomhoz kötődik; aki imádkozza, a templomtól reméli az oltalmat, hiszen Isten házában különleges isteni oltalmat kell élveznie. Hol érezze magát nagyobb biztonságban az Istenben hívő ember, mint a templom szent területén? Az ördög olyannak mutatkozik, mint aki ismeri az Írást, a zsoltárt pontosan tudja idézni; a második kísértés egész szóváltása formailag olyanoknak tűnik, mint két írástudó beszélgetése. Joachim Gnilka ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy az ördög teológusként lép föl. Szolovjev e motívumot *Rövid elbeszélés az Antikrisztusról* című művében földolgozta: az Antikrisztust a tübingeni egyetem a teológia díszdoktorává avatja. A nagy orosz teozófus könyvecskéje azért megindító, mert nemcsak kommentár Jézus megkísértése történetéhez, hanem bemutatja korunk jellemző vonásait is, amelyek megdöbbennek és megmutatják a választóvonalat a hit és az aposztázia, a hit és az ellenhit között. Ha a teológia a szentírási szövegek és a keresztény hit történetének pusztá ismeretévé válik, miközben mel-

lőzi az életfontosságú döntéseket, akkor nem szolgálja, hanem rombolja a hitet. A teológiai vita Krisztus és a sátán között a helyes íráselemzésről szól, amelynek mércéje nem a pusztán történelmi valóságban van. A tulajdonképpeni kérdés, milyen istenkép birtokában olvassa valaki az írást. Az értelmezésről folyó vita azért arról szól, hogy ki Isten. Az Antikrisztus történetéből idézett egyik mondat megmutatja, hogy valójában miről van szó: „Ő (tudniillik az Antikrisztus) hitt Istenben..., de lelke mélyén önmagát elébe helyezte”. A megkísértés történetében az Írásról folyik a vita, valamint arról is, hogy vajon az Ószövetség Krisztushoz tartozik-e — vajon az ószövetségi ígéretekre valóban Krisztus-e a válasz? Ő, a szegény, a hatalom nélküli, a megvetett, akit a kereszten Isten nem mentett meg; Ő, aki azt az általános jólétet, amit az Antikrisztus megvalósít, nem hozta magával — valóban Ő az, akinek el kell jönnie? Az Írás körüli küzdelem, mint mondtam, az istenkép körüli küzdelem, de Jézus Krisztus képénél dől el: Ő, aki minden világi hatalom nélkül maradt, valóban az élő Isten Fia? Az Írás körüli harcot, ezt a Jézus Krisztusban Istenért vívott harcot mindig újra meg kell vívni.

„Kenyér és cirkusz”

Így a Krisztus és a kísértő közötti szentírási szóváltás strukturális kérdése közvetlenül vezet a tartalmi kérdéshez. Mert miről van szó? E kísértést a „kenyér és a cirkusz” motívummal hozták összefüggésbe: a kenyér után valami szenzációt kell nyújtani. Mivel a testi jóllakottság nyilvánvalóan nem elég az embernek, annak, aki közölni akar valamit Istenről, valami érdekesítő mutatót kell végeznie, amelynek nézőit elragadja a vallási élmény. De e helyen valójában erről nem lehet szó, mert a kísértésnek nincs nézőközönsége. Amiről igazában szó van, az Jézus válaszából tűnik ki, amely ismét Mózes Törvénykönyvéből való: „Ne kísérsd a te Uradat, Istenedet” (6,16). E hely arra a történetre utal, amikor Izraelt a pusztában a szomjanhalás fenyegette. Fölláztak Mózes ellen, ami Isten elleni lázadássá vált. Istennek meg kell mutatnia, hogy Ő Isten. Ezen Isten elleni lázadást a Szentírás így írja le: „Próbára tették az Urat, mert az mondták: »Köztünk van-e az Úr, vagy nincsen?»” Arról van szó tehát, amit előbb már érintettünk: Istennek kísérleti alanynak kell lennie. Ki akarják próbálni, ahogy az ember egy árut próbál. Alá kell vetnie magát a próbáknak, amelyeket mi szükségesnek tartunk a megbizonyosodáshoz. Ha Jézus a 90. zsoltárban mondott oltalmat nem nyújtja, akkor nem Isten. Akkor a saját szavát, s így önmagát hazudtolja meg. Nagy kérdés áll előttünk: hogyan ismerheti meg az ember Istent, és hogyan nem, hogyan állhat az ember Isten elé, és hogyan veszítheti el őt. A gőg, amely Istenből tárgyat akar formálni, és rá akarja erőltetni a mi munka-hipotéziseinket, nem találhatja meg Istent. Ilyen magatartással valójában tagadjuk Istent, hiszen fölébe helyezük önmagunkat. Elutasítjuk ugyanis a szeretet, a belső odahallgatás egész dimenzióját, és csak a tapasztalható, a kézzelfogható ismerjük el valóságnak. Aki így gondol-

codik, önmagát isteníti, s nemcsak Istent, hanem a világot és önmagát is lealacsonyítja.

A templom párkányán lejátszódott jelenetből viszont a keresztre esik a pillantásunk. Krisztus nem vetette le magát a párkányról. Nem ugrott a mélybe. Nem kísértette Istent. De alászállt a halál mélységébe, az elhagyatottság éjszakájába, a megvetett kitaszítottságába. Ezt az ugrást — mint az istenszeretet aktusát — végrehajtotta az emberekért. Ezért tudta, hogy ezzel az ugrással az Atya jóságos kezébe eshet. Így mutatkozik meg a 90. zsoltár igazi jelentése. A jog ahhoz a végső és határtalan bizalomhoz, amelyről a zsoltár beszél: aki követi Isten akaratát, tudja, hogy minden rá támadó szörnyűség közepette sem veszíti el a végső oltalmat. Tudja, hogy a világ alapja a szeretet, s ezért akkor is, amikor senki ember nem segíthet vagy nem akar segíteni rajta, bizalommal hagyatkozhat arra, aki szereti őt. Ez a bizalom azonban, amelyre a Szentírás följogosít, s amelyre az Úr, a Föltámadott meghív minket, valami egészen más, mint az a kalandos kihívás, amely Istent a szolgálkává akarja tenni.

A harmadik kísértés — Krisztus és Antikrisztus

A sátán látomásos módon egy nagy hegyre viszi az Urat. Megmutatja neki a föld minden országát és ezek gazdagságát, s fölkinálja neki a világuralmat. Hát nem éppen ez a küldetése a Messiásnak? Nem a világ urának kell lennie annak, aki az egész földet a béke és a jólét nagy birodalmában egyesíti? Miként a kenyér kísértésének két fontos ellenpontja van Jézus történetében — a kenyérszaporítás és az utolsó vacsora —, úgy van itt is. A föltámadott Úr összegyűjti övéit „a hegyre” (Mt 28,16), és most kimondja: „Nekem adatott minden hatalom a mennyben és a földön” (28,18). Két dolog más és új. Az egyik: az Úré a hatalom a mennyben és a földön. S csak annak van valóságos, szabadító hatalma, aki ennek a teljes hatalomnak a birtokában van. Az ég nélkül a földi hatalom mindig kétértelmű és törekeny. Csak az a hatalom fordítható jóra, amely az ég, azaz Isten ítéletének mércéje alatt áll. És csak az a hatalom lehet megbízható, amelyen Isten áldása van. Ehhez járul a másik: Jézus ezt a hatalmat föltámadottan birtokolja. Azaz a hatalom föltételezi a keresztet, a halálát. Föltételezi a másik hegyet, a Golgotát, ahol az emberektől megcsúfoltan és az övéitől magára hagyottan függ és meghal a kereszten. Krisztus országa más, mint a föld országai és dicsőségük, amit a sátán fölvonultat. Ezek dicsősége — ahogy a görög *doxa* szó mondja — látszat, ami szertefoszlik.

A kísértés igazi mivolta akkor mutatkozik meg, ha látjuk, hogyan ölt mindig új alakot végig a történelemben. A keresztény császárság egykor megkísérelte a birodalmi egység politikai tényezőjévé tenni a hitet, mondván, hogy Krisztus országának a

A politikai hatalom kísértése

politikai birodalom és annak dicsősége formájában kell megjelenie. A hit erőtlenségén, Jézus Krisztus földi hatalom-nélküliségén politikai és katonai hatalommal kell segíteni. E kísértés — hatalommal megtámogatni a hitet — minden évszázadban sokféle formában ismételtén föltűnt, és éppen ez fenyegetett újra meg újra azzal, hogy a hatalom ölelésében kialszik a hit. Minden évszázadban meg kell vívni a harcot az egyház szabadságáért, a harcot azért, hogy Jézus országa semmiféle politikai hatalommal ne azonosuljon. A politikai hatalom és a hit ötvöződésének ugyanis az ára mindig az, hogy a hitnek a hatalom szolgálatába kellene lépnie, és meg kellene hajolnia igényei előtt.

Jézus vagy Barabbás

A választási lehetőség, amiről e kísértésben szó van, megdöbentő formát ölt az Úr szenvedéstörténetében. A per csúcspontján Pilátus fölkinálja a választást: Jézust és Barabbást. A kettő közül egyik szabadulni fog. De ki volt Barabbás? Általában a János evangélium formulája cseng a fülünkben: Barabbás pedig rabló volt (18,40). A „rabló” szónak Palesztinában az akkori politikai helyzetben egészen sajátos jelentése volt. Annyit jelentett, hogy „harcos ellenálló”. Barabbás részt vett egy zendülésben, s emiatt gyilkossággal vádolták (Lk 23,19.25). Amikor Máté azt mondja, hogy Barabbás „nevezetes rab” volt, arra utal, hogy egy kiemelkedő ellenálló volt, a zendülés vezére (27,17). Másszóval: Barabbás messiási alak volt. A Jézus—Barabbás választás nem véletlen; két messiási alak, a messianizmus két formája áll egymással szemben. Ez még világosabbá válik, ha meggondoljuk, hogy a Barabbás Bar-abbas azt jelenti: az atya fia. Ez kifejezetten messiási megnevezés, a messiási mozgalom kiemelkedő vezérének kultikus neve. A zsidók utolsó nagy messiási háborúját 132-ben Bar-Kochba, a „csillagok fia” vezette. Ugyanaz a névalkotás, ugyanaz a szándék mutatkozik meg. Órigenésztől tudunk még egy további érdekes részletet: sok evangéliumi kéziratban a 3. századig azt az embert, akiről itt szó van, tudniillik Barabbást, úgy hívják: Jézus Barabbás, azaz Jézus az atya fia. Jézus alteregójaként állt az emberek előtt, aki ugyanazt a várakozást egészen másként fogta föl. Két Messiás között lehetett tehát választani: az egyik harcot, szabadságot és saját országot ígér, a másik a titokzatos Jézus, aki önmagunk elvesztését mint az életre vezető utat hirdeti. Csoda-e, hogy a tömeg Barabbást választotta?

Mint már utaltunk rá, ugyanez a kísértés még egyszer visszatér Péter Jézusról tett vallomása után. Jézus elfogadja Péter Messiás-hitvallását, de azonnal tanítani kezdi, hogy az Emberfiának sokat kell szenvednie, megvetésben kell részesülnie, meg fogják ölni és föl fog támadni: és annak érdekében teszi ezt, nehogy Barabbás módján félreértsék. Péter, aki az imént a Szentlélekben beszélt, most ismét teljesen önmagából szól, és botránkoztatja Jézust: „Isten őrizzen, Uram! Ez nem történhet meg veled” (Mt 16,22). És akkor mondja neki Jézus: „Távozz tőlem, sátán, botrán-

koztatsz, mert nem azzal törődsz, amit Isten akar, hanem amit az emberek akarnak” (16,23).

Az emberek akaratával ellenkező irányú Isten akarata. Végössoron ebben a kísértésben is arról van szó, hogy az emberek távolodjanak el Istentől. Jézus válasza a kísértőnek, „Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj” a *Sema Izraelre*, az egész Ószövetség központi mondatára, lényeges hitvallására és alapvető imádságára emlékeztet, ami az Újszövetségnek és a keresztény életnek is központja: „Halljad, Izrael, az Úr, a mi Istenünk, az egyetlen Úr. Ezért szeresd az Urat, a te Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből és minden erődből” (MTörv 6,5). Aki e mondatot elmondja, arról a zsidóságban régebben is, ma is ez a szólás járja: „Magára veszi az istenország igáját”. Éppen ez történik itt: Jézus érvényesíti Isten elsőbbségét, és a világot az Ő országává, Isten országává nyilvánítja. És csak ott van az embernek is méltósága, csak ott lehet a világ jó, ahol Isten uralkodik, ahol a világban elismerik Istent. Az imádás elsőbbsége az ember megváltásának alapvető föltétele.

Isten hatalma a világban halk szavú, nem harsány: ezt nemcsak a megkísértés története, hanem Jézus egész története mutatja. Mindazonáltal igazi, maradandó hatalom, Isten ügye újra meg újra mintha „haláltusáját vívná”. Ugyanakkor az egyetlen maradandó és szabadító hatalomnak bizonyul. A világ országai, amelyek a sátán akkor meg tudott mutatni az Úrnak, időközben mind eltűntek. Dicsőségük, doxájuk látszatnak bizonyult. Krisztus dicsősége azonban, szeretetének alázatos és szenvedésre kész dicsősége nem múlt el. A sátán elleni harcban Krisztus lett a győztes: angyalok jöttek és szolgáltak neki — mondja az evangélista (Mt 4,11). A szent év arra hív minket, hogy fedezzük föl az Ő győzelmét, maradandó dicsőségét, és engedjük, hogy vezessen bennünket mindennapos döntéseinkben.